

ביאור בדרך אפשר

1 כתוב במגילת איכה (הנאמרת בתשעה באב):
 2 זָכוֹר ה' מָה הָיָה לָנוּ, בַּחֲרוּבֵן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, הַבֵּיטָה וְרָאָה אֶת
 3 חֲרָפְתֵּנוּ! ¹ [וַהֲנִיָּה ה'צִמַּח צֶדֶק? ² מִבְּאֵר אֶת פְּסוּקֵי הַמַּגִּילָה
 4 מגילת איכה, שלפי פשוטם הם קינה על החורבן והגלות אִיךָ שָׁהֶם
 5 לְמַעַלְיוֹתָא לעילוי ושבת, וּבְאֹפֶן
 6 נִפְלָא, כְּמוֹ כֵּן מֵבִיא גַם כ"ק
 7 מו"ח אֲדָמוֹר בְּדָבוֹר-
 8 הַמְתַּחֵיל במאמר חסידות הפותח
 9 בפסוק זה זָכוֹר ה' מָה הָיָה
 10 לָנוּ? ³ (שְׂפָתֵינוּ בְּאִידִישׁ פְּדִי
 11 שְׁנִיעֵי עֵינַיְךָ זֶה פְּכָל קֶצְוֵי
 12 תִּבְל, בְּמִקּוֹם גְּשָׁמֵי לִקְצָה
 13 העולם מבחינת ריתוק המקום
 14 בגשמיות וגם, לְקִצָּה העולם'
 15 ברוחניות כֹּל הַדְּרָגוֹת שֶׁבְּכַנִּי
 16 יִשְׂרָאֵל, כולל גם הדרגות הנמוכות
 17 של יהודים שאינם יכולים להבין לשון
 18 הקודש ולמענם כתב הרבי הרי"צ את
 19 המאמר באידיש) ובמאמר זה מביא
 20 הרבי הרי"צ את פירוש הַבְּעַל-
 21 שָׁם-טוֹב ⁴ על פסוק זה] זָכוֹר ה'
 22 מָה שְׁנִיעֵשָׂה עַל-יְדֵי הַמ"ה
 23 שֶׁבִּנְשָׂמָה, כאשר שם הוי"ו כתוב
 24 במילוי אותיות אל"ף, היינו יו"ד, ה"א,
 25 ואי", ה"א - הגימטריא של האותיות
 26 הללו היא מ"ה (45) ושם מ"ה
 27 (שבעולם האצילות) הוא המקור
 28 האלוקי לנשמות ישראל הַבֵּיטָה
 29 וְרָאָה אִיךָ שָׁהֶם בני ישראל
 30 מְחַרְפִּים וּמוֹסִרִים אֶת נַפְשָׁם
 31 (שֶׁהוּא עֵנְיֵן הַמְּסִירֵת-נַפְשָׁם)
 32 בְּשִׁבְלֵי אֶהְבֵּת יִשְׂרָאֵל וְכֵן נֹאמֵר
 33 במאמר של הרבי הרי"צ (לפי
 34 המהדורה המתורגמת מאידיש ללשון
 35 הקודש): "בישיבה נרחבת מבאר הבעל
 36 שם טוב את טענתו שהאהבה האלוקית
 37 היא לעצם המהות של היהודי
 38 והיהדות... כל בני ישראל הם משם
 39 מ"ה דאצילות, כמו שכתוב במאמר
 40 "פתח אליהו" ששם מ"ה 'איהו אורח אצילות... בישוב של יהודים פשוטים
 41 שהייתה להם מסירות נפש לפידיון שבוים מצד אהבת ישראל, אמר הבעל

ביאור בדרך אפשר

שם טוב לתלמידיו - "זכור ה' מה היה לנו" - זכור ה' מה נהיה על-ידי
 ה"מ"ה" שנשמעה שלהם, "הביטה וגו'" - התבונן איך הם מחרפים את
 נפשם למען אהבת ישראל...".
 וַיֵּשׁ לְהִבִּינְךָ אֶת הַשְּׂכִיחוֹת שֶׁל חוֹרֵת הַבְּעַל-שָׁם-טוֹב האמורה לְכָל־לוֹת
 הָעֵינַיְךָ מָה שְׂאֵנוּ רוֹצִים לומר בְּפָסוּק זֶה, דְּהִנֵּה אָמְרוּ
 חֲכָמֵינוּ ז"ל ⁵ אַחֲרוֹנִים שְׂלֹא
 נִתְגַּלָּה עוֹנָם לֹא נִתְגַּלָּה קֶצֶם,
 נֹאמֵר בַּגִּמְרָא שְׂבִימֵי בֵּית רַאשׁוֹן בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל חֲטָאוּ בְּגִלּוּי וּלְכֵן גַּם הַמוֹעֵד
 לִסּוּף גְּלוּת כָּבֵל, כְּעֹבֵר שְׁבַעִים שָׁנָה,
 הָיָה גָלוּי. ואילו 'אחרונים', בני ישראל
 שְׁהָיוּ בִּימֵי בֵּית שְׁנֵי הָיוּ מְסִתְרִים אֶת
 חֲטָאָם וּלְכֵן הַמוֹעֵד שֶׁל סוּף הַגְּלוּת
 הוּוּ לֹא יְדוּעַ וְכִינֵן שְׂכָל עֵינַיְךָ
 הַגְּלוּת בַּחֲרוּבֵן בֵּית שְׁנֵי הָיָה
 עַל-יְדֵי שְׁהִיָּה הָעֵינַיְךָ שֶׁל
 (שְׂנֵאָת) חָנָם, לְכֵן אָנוּ
 אוֹמְרִים זָכוֹר ה' אֶת הַמ"ה
 שֶׁבִּנְשָׂמֵינוּ, שְׁזָהוּ עֵינַיְךָ
 וְנִחְנוּ מָה ⁶ כְּפִי שִׁמְשָׁה וְאֵהָרָן
 אָמְרוּ עַל עֲצָמָם בַּעַת מַחְלוּקַת קוֹרַח
 - שֶׁהוּא עֵינַיְךָ הַבֵּיטוּל שֶׁל
 הַמְּצִיאֹת הַאִישִׁית, בְּמִבּוֹאֵר
 בְּלִקּוּטֵי תוֹרַת ⁷, וְעַל-יְדֵי
 בֵּיטוּל זֶה, שֶׁל בְּחִינַת "מֵה" בְּאֵנוּ
 לְאַחֲדוּת, וְעַד שֶׁהוּא בְּאֹפֶן
 שֶׁל חֲרָפְתֵּנוּ, שְׂמַחֲרָפִים אֶת
 נַפְשָׁם בְּשִׁבְלֵי אֶהְבֵּת יִשְׂרָאֵל,
 כְּתוּרַת הַבְּעַל שֶׁם טוֹב הַאִמּוּרָה שְׂבִי
 יִשְׂרָאֵל עוֹסְקִים בְּאֶהְבֵּת יִשְׂרָאֵל עַד כְּדִי
 כֵּן שֶׁהֶם מַחְרָפִים אֶת נַפְשָׁם לַמֵּעַן
 הַזּוֹלָת וְעַל-יְדֵי-זֶה יוֹשְׁלָל עֵינַיְךָ
 הַגְּלוּת כִּי הַגְּלוּת בָּאָה עַל שְׂנֵאת
 חִינָם, וּלְכֵן שְׁלִילַת הַגְּלוּת הִיא עַל יְדֵי
 אֶהְבֵּת חִינָם.
 וַהֲנִיָּה עַל פְּסוּק זֶה "זכור ה' מה
 היה לנו" יֵשׁ בִּיאוֹר מְהֻצְמַח
 צֶדֶק ⁸, כֹּאמּוֹר לְעִיל, וּבְדָרְכּוֹ
 שְׂמִבְּאֵר כָּל עֵינַיְךָ עַל-פִּי פְּשֵׁט
 זֶה בִּיאוֹרִים מְרַבּוֹתֵינוּ נִשְׂאִי חֲב"ד שְׂכָבֵל הַדּוֹרוֹת, וּבְפָרֵט
 זָכוֹר ה' מָה הָיָה לָנוּ, הַבֵּיטָה וְרָאָה אֶת
 חֲרָפְתֵּנוּ! ¹ [וַהֲנִיָּה ה'צִמַּח צֶדֶק? ² מִבְּאֵר אֶת
 פְּסוּקֵי הַמַּגִּילָה אִיךָ שָׁהֶם לְמַעַלְיוֹתָא, וּבְאֹפֶן
 נִפְלָא, כְּמוֹ כֵּן מֵבִיא גַם כ"ק מו"ח אֲדָמוֹר
 בְּדָבוֹר-הַמְתַּחֵיל זָכוֹר ה' מָה הָיָה לָנוּ? ³ (שְׂפָתֵינוּ
 בְּאִידִישׁ פְּדִי שְׁנִיעֵי עֵינַיְךָ זֶה בְּכָל קֶצְוֵי תִּבְל,
 בְּמִקּוֹם גְּשָׁמֵי וְגַם לְכָל הַדְּרָגוֹת שֶׁבְּכַנִּי יִשְׂרָאֵל)
 פִּירוּשׁ הַבְּעַל-שָׁם-טוֹב ⁴] זָכוֹר ה' מָה שְׁנִיעֵשָׂה
 עַל-יְדֵי הַמ"ה שֶׁבִּנְשָׂמָה, הַבֵּיטָה וְרָאָה אִיךָ שָׁהֶם
 מְחַרְפִּים אֶת נַפְשָׁם (שֶׁהוּא עֵינַיְךָ הַמְּסִירֵת-נַפְשָׁם)
 בְּשִׁבְלֵי אֶהְבֵּת יִשְׂרָאֵל. וַיֵּשׁ לְהִבִּינְךָ הַשְּׂכִיחוֹת,
 לְכָל־לוֹת הָעֵינַיְךָ מָה שְׂאֵנוּ רוֹצִים לומר בְּפָסוּק זֶה,
 דְּהִנֵּה אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל ⁵ אַחֲרוֹנִים שְׂלֹא נִתְגַּלָּה
 עוֹנָם לֹא נִתְגַּלָּה קֶצֶם, וְכִינֵן שְׂכָל עֵינַיְךָ הַגְּלוּת
 הָיָה עַל-יְדֵי שְׁהִיָּה הָעֵינַיְךָ שֶׁל (שְׂנֵאָת) חָנָם, לְכֵן
 אָנוּ אוֹמְרִים זָכוֹר ה' אֶת הַמ"ה שֶׁבִּנְשָׂמֵינוּ,
 שְׁזָהוּ עֵינַיְךָ וְנִחְנוּ מָה ⁶ - שֶׁהוּא עֵינַיְךָ הַבֵּיטוּל,
 בְּמִבּוֹאֵר בְּלִקּוּטֵי תוֹרַת ⁷, וְעַל-יְדֵי בֵּיטוּל זֶה,
 בְּאֵנוּ לְאַחֲדוּת, וְעַד שֶׁהוּא בְּאֹפֶן שֶׁל חֲרָפְתֵּנוּ,
 שְׂמַחֲרָפִים אֶת נַפְשָׁם בְּשִׁבְלֵי אֶהְבֵּת יִשְׂרָאֵל,
 וְעַל-יְדֵי-זֶה יוֹשְׁלָל עֵינַיְךָ הַגְּלוּת.

בס"ד. שבת פרשת דברים, וא"ו
 מנחם-אב, שבת חזון, ה'תשל"ג
 (הנחה בלתי מוגה)

1 איכה ה, א. 2) ברשימותיו על מגילת איכה. אוה"ת נ"ך (ח"ב) ע' אל"ד. וראה גם ד"ה ציון במשפט תפדה תשל"ד (סה"מ תשל"ד-תשל"ה ע' 189 ואילך). 3) סה"מ אידיש ע' ריא. 4) כתר שם טוב (הוצאת קה"ת) פו, ב. 5) יומא ט, ב. 6) בשלח טז, ז"ח. 7) לקו"ת פינחס עו, ריש ע"ב. 8) אוה"ת נ"ך ח"ב ע' א'פ.